

Radnice č.p. 1 (klasicismus)

Předchůdcem objektu radnice mohl být kupecký dům běžně známý ze slezských měst. První zmínka o radnici je z r. 1418. Historik Domečka uvádí, že vznikla v odkoupeném měšťanském domě. V r. 1540 byla rozšířena o sousední dům a v r. 1588 podezděna. V r. 1612 byl připomínán pivovar ve dvoře (do r. 1850). Objekt byl v r. 1742 barokně přestavěn dle projektu F. Kermera. V l. 1786-1789 byla doplněna dvojice věží se vstupy nad bočními uličkami. V l. 1850-1852 provedena klasicistní adaptace (radnice zvýšena o patro, dostavěna dvorní křídla aj.) dle projektu K. Wittmanna (stavitel F. Dobrkovský) a v objektu zřízeny úřadovny zemského soudu, okresního zastupitelství a hejtmanství.

Diecézní ústav pro hluchoněmé Rudolfinum (historismus - novobaroko)

Diecézní ústav hluchoněmých založil v r. 1881 biskup Hais. Na přelomu 19. a 20. stol. již stará budova ústavu (č.p. 190, 191) nevyhovovala, proto bylo přistoupeno k výstavbě nové budovy dle

projektu A. Jenšovského. Stavbu provedla firma V. Nekvasila v l. 1901-1902. Velkoryse koncipovaný monumentální neobarokní palác s bohatě zdobenou fasádou s vysokým rádem, v interiéru situováno tříramenné schodiště (rovněž navozuje prostorový dojem barokního paláce) a dále např. kaple sv. Josefa s nástěnnou výmalbou a klenbou (betonová skořepina) opatřenou iluzivním štukovým žebrovím a dochovaným původním lustrem. Objekt zahrnoval učebny, dílny, prostory pro ubytování, tělocvičnu, byt ředitele. Dnes se v budově nachází Obchodní akademie, Střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

Obchodní akademie (secese)

Obchodní akademie byla ve městě založena již v r. 1895 (za přispění starosty F. Ulricha). Následně proběhla v r. 1896 architektonická soutěž, ve které zvítězil návrh *Merkurova hůl* H. Gessnera a O. Béma, žáků Wagnerovy vídeňské školy. Starosta Ulrich se tehdy pokusil „o navázání styku se školou nové architektury“ a mohla tak vzniknout „první nestylová budova v Hradci“, podotkneme, že se jednalo o jednu z nejstarších secesních staveb v Království Českém. Stavbu prováděl Č. Kříčka z Kolína. Budova byla vysvěcena dne 19.09.1897. Ulrich ve slavnostním projevu uvedl „*My budovu důstojnou máme, a proto v dobrou budoucnost našeho mladého ústavu věříme.*“ Objekt je bohatě zdoben, v exteriéru zmiňme např. plastiky J. Maixnera. V interiéru během rekonstrukce odhalena bohatá šablonová výmalba. V l. 1922-1923 dostavěno zadní křídlo dle projektu O. Lisky. Dnes se v budově nachází Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové.

TIP: Koncertní zvonohra, Sbor kněze Ambrože

Sbor kněze Ambrože (konstruktivismus)

„*Ambrožův sbor církve československé ... poskytl Gočárovi příležitost, aby se v Hradci znovu a tentokrát nikoli povšechně zabýval otázkou náboženské budovy s přičleněním fary a dále sídla biskupství a kolumbária. Základní řešení na pozemku trojúhelníkovém přispělo k postupnému řazení a zúžování staveb v otevřeném bloku a jejich vystřídávání nádvořím a sadem; na širší straně byla zdůrazněna základna budovami úředními a obytnými z červených cihel, tvořícími křídla po stranách hlavního vstupu, na úzkém výběžku vyřešen bílý sbor s představnou hranolovitou věží, úzkou a vysokou. Celkový dojem jest obecně překvapující, jest však vyvozen z prostředků ryze přirozených, bez zvláštní chtěnosti. Hlavní stavební období spadá tu do let 1926-27, ale sbor byl zařízen teprve v r. 1929.*“ Výše uvedený Herainův text (Ulrichův Hradec Králové, 1930) trefně popisuje vrcholné konstruktivistické dílo Josefa Gočára. Stavba byla realizována stavitelem J. Vyletalem. Pomineme-li dokonalou architekturu areálu, jeho vyvážené poměry a detaily, zmiňme, že v kolumbáriu můžeme mlčky postát před samotným starostou JUDr. Františkem Ulrichem.

TIP: Nechte se okouzlit zvuky největší koncertní zvonohry v České republice v pravidelných časech 9:30, 12:00 a 17:00 hodin nebo se zúčastněte některého z připravovaných koncertů.

Orlovna (funkcionalismus)

Místní organizace Orla tj. katolická alternativa k Sokolu a Dělnické tělovýchovné jednotě, na Hradecku Brynychova župa, začala krátce po dostavbě zdejší sokolovny (1930) rovněž usilovat o zřízení vlastního stánku (do té doby se členové scházeli např. v Boromeu). Stavební parcelu věnovalo město. Projekt vypracoval v r. 1933 arch. Václav Placák, a stavba tělocvičny byla zkolaudována r. 1935. Architekt koncipoval objekt v duchu „bílého funkcionalismu“ a užil formy obvyklé pro sokolovny. Obě hlavní fasády objektu završoval nyní zaniklý reliéf orla. Původně měla být Orlovna pojata, jako součást většího velkorysého celku, ze kterého se však podařilo vybudovat pouze tělocvičnu a hřiště. Vývoj orla byl přerušen v r. 1948. Orlovna byla navržena spolku po r. 1989. Z působivých detailů stavby zmiňme např. vstup s markýzou, předsazeným schodištěm a elegantním trubkovým zábradlím nebo náčelnický „můstek“ ve dvorní části.

Zdroje:

BLÁHA, Radek a SLAVÍK, Jiří. *Hrad v Hradci Králové*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 2020.

CROŮ, Jana. *Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence*. Hradec Králové: Garamon, 2014.

HERAIN Karel, Ulrichův Hradec Králové, *Umění*, 1930, s. 289-356

POTŮČEK, Jakub. *Hradec Králové: architektura a urbanismus 1895-2009*. [Hradec Králové]: Muzeum východních Čech ve spolupráci s vydavatelstvím Garamon, [2009].

SEIFERTOVÁ RACKOVÁ, Eliška a SLAVÍK, Jiří. *Nejstarší měšťanské domy východních Čech*. V Josefově: NPÚ ÚOP, 2022.

SLAVÍK, Jiří. *Královéhradecká pevnost*. V Hradci Králové: Muzeum východních Čech, 2015.

SVOBODA, Ladislav. *Ústav hluchoněmých čp. 365 na Pospíšilově třídě v Hradci Králové*. 2010.

VÁCLAVÍK, František R. a kol. *Stavebněhistorický průzkum Bílá Věž v Hradci Králové*, 2010.

VÁCLAVÍK, František R. a kol. *Stavebněhistorický průzkum katedrály Sv. Ducha v Hradci Králové, Etapa I. - Dvojevěž*, 2019.

VÁCLAVÍK, František R. a kol. *Stavebněhistorický průzkum kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hradci Králové*, 2023.

<https://kam.hradcekralove.cz/>

<https://muzeumhk.cz/>

Vydejte se na procházku

Hradec Králové bývá nazýván „učebnice architektury pod širým nebem“, protože architektonické památky města mapují období od gotiky až po současnost. Proto milovníkům architektury doporučujeme čtyři procházky okruhy. V terénu jsou vyznačeny orientačními stojany v příslušné barvě.

Historické město - barva hnědá, Salon republiky - barva stříbrná, Pevnost - barva červená a Současná architektura - barva černá. Podrobnější informace k jednotlivým procházkám naleznete na

www.hradcekralove.org/prochazky.

Vydalo: Statutární město Hradec Králové, Odbor kultury, sportu a cestovního ruchu, Magistrátu města Hradec Králové v roce 2026 • Texty: Odbor památkové péče Magistrátu města Hradec Králové • Foto: archiv města, archiv Sboru kněze Ambrože - ČČSHHK, Jaroslav Horák, David Taneček, Miroslav Podhrázký • Tisk: Profi-tisk group s. r. o. • Grafické zpracování: FiftyFifty kreativní agentura s. r. o.

První vydání bylo realizováno při příležitosti Dnů evropského dědictví 2025 na téma Architektonické dědictví.

Hradec Králové napříč staletími

Busty Elišky Rejčky a Elišky Pomořanské v Královské předsíni Katedrály sv. Ducha

„*Civitate nostra in Gradec*“ „*městu našemu v Hradci*“

Výše uvedené spojení o pouhých čtyřech slovech je obsaženo v listině z roku 1225, kterou právě před 800 lety sepsal královský pisář Heřman. Touto listinou král Přemysl Otakar I. daroval obyvatelům svého města v Hradci pozemky či osadu Vesce. Původním držitelům tohoto majetku pak poskytl náhradu v okolí Čistěvsí a zároveň osvobodil nové osadníky od platů a povinností, kterými byli vázáni ke kastelánskému hradu. Nejedná se tedy o samotný zakladatelský akt budoucího města, jak by se mohlo zdát, ale spíše o první písemnou zmínku dokládající skutečnost, že Hradec již městem skutečně byl, což však jakkoliv nesnižuje význam této zmínky, právě naopak.

Hradec Králové jakožto centrum východních Čech, nacházející se nad soutokem dvou významných řek, na křížení hlavních komunikačních tras byl osídlen již odedávna (svědecké návrší opakovaně přibližně od staršího eneolitu tedy 3500 let př. n. l.). Ve vrcholně středověké město se však vyvinul z raně středověkého knížecího hradiště až na přelomu 1. a 2. čtvrtiny 13. století a patří tak k vůbec nejstarším a nejvýznamnějším českým městům.

V rámci osmistého výročí, které jsme oslavili v roce 2025, jsme si připomněli nejen jeden letopočet v dějinách, ale též nesmírné kulturní bohatství, noblesu a vliv města, jeho mnohovrstevnatý vývoj a mnohdy až radikální proměny reflektující dění nejen v království Českém, směřující od královského věnného města přes barokní pevnost k proslulému Salonu republiky.

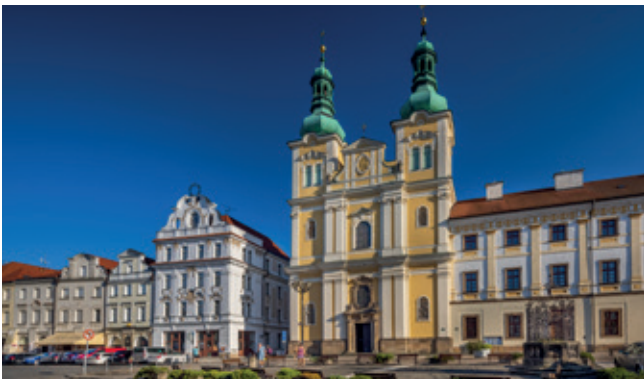
Katedrála sv. Ducha (gotika)

Byť je vznik chrámu sv. Ducha tradičně spojován s osobou Elišky Rejčky, současné bádání předpokládá, že stavba byla zahájena ještě před příchodem královny do města (věnem v r. 1307) a královna „pouze“ svým vlivem vstoupila do započaté stavby. Majestátní a nesmírně ikonický gotický kostel je tvořen trojlodím s dlouhým presbytářem, při kterém je v Čechách netypicky situováno dvojvěží. V souvislosti se založením biskupství v r. 1664 byl kostel povýšen na katedrálu. V l. 1864-1878 puristická „očista“ dle projektu F. Schmoranze a v r. 1901 úprava věží (arch. L. Lábler). Z mnoha výjimečných detailů a uměleckých děl stavby zmiňme např. vrcholně gotickou tzv. Královskou předsíň (realizovala pražská dvorská huť), pozdně gotické pastoforium a též pečlivě provedenou tzv. gotickou vazbu zdíva. V Královské předsíni jsou od roku 2007 instalovány busty českých královen Elišky Rejčky a Elišky Pomořanské.

Seminární kostel sv. Jana Nepomuckého (baroko) - nyní Městská hudební síň

Objekt barokního kostela je umístěn v areálu zaniklého hradu a těsně sousedí s objektem purkrabství (tzv. Nový hrad), který císař Josef I. přenechal biskupovi T. Beckerovi v r. 1706, jež je využil ke stavbě semináře. Stavbu seminárního kostela zahájil biskup po r. 1709 a dokončil ji biskup J. A. Vratislav z Mitrovic. Kostel v hrubé stavbě dokončen již r. 1716, ale jeho zasvěcení proběhlo v r. 1721 (v rámci oslav blahoslavení sv. Jana Nepomuckého). Oratoř seminárního kostela byla situována v soudní síni purkrabství. V r. 1887 interiér upraven v beuronském stylu benediktiny (klášter Na Slovanech). Návrh výmalby provedl zakladatel školy Peter Lenz z Hohenzollernu (známý jako Peter Desiderius Lens). Výzdoba odpovídá tradicím beuronského umění s geometrickým členěním obrazů s jasnou barevností doplněných rostlinnými ornamenty a vysokým podílem zlacení.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie (baroko)

Významná raně barokní stavba chrámu jezuitské koleje, vzniklá dle projektu arch. Carla Luraga (ideový návrh Š. Pitz), zahájena v r. 1654 a v r. 1666 vysvěcená biskupem Sobkem. Půdorysně je kostel

redukovanou verzí jezuitského mateřského kostela II Gesù v Římě (bez transeptu a kupole nad křížením a s neprůchodnými bočními kaplemi). U českých řádových staveb netypické zaklenutí presbytáře kupolí (klenba presbytáře vyměněna po problémech původní konstrukce r. 1685). Po požáru v r. 1762 kostel obnoven a přestavěn dle projektu F. Kernera (zřízen např. iluzivní hlavní oltář od J. Kramolína). Po zrušení jezuitského řádu se kostel stal posádkovým, v l. 1900-1948 opět ve správě řádu. Zmíňme alespoň nástropní fresku kaple sv. Anny zobrazující pohled na město r. 1765.

Katedrála sv. Ducha interiér

Kaple sv. Klimenta (baroko)

Původně gotická kaple, do které byla v 16. stol. vložena Bílá věž (v té době sloužila jako sklad soli, obilí a zbroje), a která byla v l. 1714-1717 transformována dle plánů J. B. Santiniho do půvabné barokní centrály, jejímž zadavatelem byl biskup J. A. Vratislav z Mitrovic. Kromě gotického zdíva ve hmotě Bílé věže, zachováno též JZ nároží a příslušný opěrný pilíř starší stavby (patrně gotické cihelné tvarovky). Elegantní barokní kaple je zaklenuta kupolí s lucernou ozdobenou papežskou tiárou a svatopetrskými klíči. Santini při komponování stavby využil matematických kombinací (vnitřní šířka kaple odpovídá výšce zdi po korunní římsu, vnější výška kupole až po kříž je shodná se šířkou kaple). Kaple zasvěcena patronu královéhradecké diecéze.

Bílá věž

Bílá věž (renesance)

Bílá věž, jeden ze symbolů města, součást městského panoramatu vystavěna mezi l. 1574 a 1581 (přípravy od r. 1572). Věž byla vložena do prostoru gotické kaple sv. Klimenta. Na stavbě se podíleli kromě místních i italsí řemeslníci (mistr Burian Vlach, později Josef Vlach, Antonín Delbot). V r. 1581 došlo k vytažení zvonu Augustin (ulit již r. 1509, 3. největší historický zvon v Čechách) do zvonového patra. Nad zvonovým patrem je hodinové patro s malovanými ciferníky (hodinová ručička je atypicky delší než minutová), nad kterým je otevřený ochoz s toskánskými sloupky (původně kolem světničky hlásného). Městská věž v sobě kombinovala několik funkcí, mj. sloužila pro měření času, stala se hlavní zvonící a hlásnou věží.

Kasemata v Jiráskových sadech (baroko)

Část pravého líce ravelinu č. XIV s klenutou střeleckou kasematou pro pěší (tzv. střelná kasemata). Stavba ravelinu vznikla ve 2. fázi výstavby hradecké pevnosti po r. 1780. Po zrušení pevnosti ravelin z větší části odbourán (kromě kasematy zachováno též zdívo ravelinu nyní skryté pod terémem). Ve fasádě jsou patrně zazděné střílny, kterými měl být bráněn pevnostní příkop a větrací otvory pro odkouření prostoru při palbě. Odbouráním nadzemní části valu byla vytvořena nástupní plocha parku. Na přel. 19. a 20. stol. truhlářská dílna, později prostor pro deponování zahradnického náčiní a přezimování rostlin, za 2. sv. v. protiletectký kryt, po r. 1959 zabrán pro účely civilní obrany.